

Актуальность работы обусловлена тем, что при проведении опросов, зачастую, недостаточно внимание уделяется проблеме анонимности. Нередко опрашиваемых просят указывать свои личные данные в случаях, когда в этом нет действительной необходимости. Поскольку в наше время анкеты и опросники являются наиболее распространенным способом получения информации ввиду своей простоты и быстроты, возрастает, соответственно, и актуальность вопросов, связанных с экологичностью и анонимностью исследования.

Нами не было найдено данных о проведении подобных исследований ни в нашей стране, ни за рубежом, что еще раз подтверждает актуальность эксперимента.

Анонимность является одним из важнейших условий получения достоверных научных результатов при проведении психологических исследований. Это обусловлено тем, что при выполнении психодиагностики могут существенно искажаться ее результаты (как осознанно, так и неосознанно для тестируемого). Это вызвано его обеспокоенными опасениями, что психодиагностическая информация о нем станет известна коллегам, начальству и др., а также может представлять его в неблагоприятном свете перед исследователем.

Гипотезой работы являлось предположение о том, что респонденты дадут разные ответы в случаях анонимного и не анонимного опроса. Мы допустили, что анонимность ослабляет мотив экспертизы у испытуемых и дает им возможность отвечать на вопросы более искренне.

Целью работы было исследование влияния анонимности на результаты исследования.

В ходе эксперимента было опрошено 80 человек возрастом от 17 до 45 лет. Им было предложено заполнить 2 одинаковые анкеты, содержащие интимные и провокационные вопросы. В первом случае испытуемым сообщалось, что впоследствии результаты анкетирования будут обработаны и представлены в свободном доступе на нашем сайте в сети интернет, где каждый сможет с ними ознакомиться. Для этого мы попросили их указать в анкетах свои личные данные (ФИО, возраст, семейное положение).

В следующем случае мы предложили участникам аналогичные анкеты, однако на этот раз сообщили им, что нас интересуют также статистические данные, поэтому исследование анонимно.

Во избежание «механических» ответов при заполнении второго бланка, мы изменили порядок вопросов в нем. В обоих случаях мы призвали испытуемых отвечать максимально честно.

При подсчете результатов исследования мы сравнили количество положительных ответов в первом и втором случае. Разница в ответах составила 13,4%.

Впоследствии мы разделили все вопросы, заданные испытуемым, на 4 группы: секс, употребление алкоголя/наркотиков, обман, насилие. Разница в ответах по каждой группе составляет 9%, 7%, 11% и 23% соответственно. Следует отметить, что вопросы, касающиеся сексуальных связей и употребления алкоголя/наркотиков, касаются только личности респондентов, в то время как вопросы обмана и насилия выходят на межличностный уровень.

Учитывая процентное соотношение различий в ответах, можно заключить, что вопросы, относящиеся к первой группе, являются менее провокационными для опрашиваемых, и тенденция давать социально желательные ответы здесь минимальна, по сравнению с вопросами, затрагивающими межличностные отношения. Это можно объяснить страхом утратить социальные контакты и связи при условии выявления склонности к неискренности, агрессии и недоброжелательности в целом.

Таким образом, можем сделать вывод, что анонимность исследования значительно влияет на его результаты и позволяет получить более достоверные данные. В случаях не анонимного исследования желание испытуемых давать социально одобряемые ответы искажает результаты психологического исследования, что в свою очередь может привести к ошибочным заключениям и научным теориям. Поскольку иногда все же необходим сбор личной информации респондентов, вопрос об экологичности исследуемой остается открытым.

Зарпа М.С., Лебедева С.Ю.

Національний університет цивільного захисту України Алгоритм роботи психолога в осередку надзвичайної ситуації технологічного характеру

З кожним роком збільшується кількість людей, які пережили стихійне лихо, техногенну аварію або катастрофу, зростає число людей, які беруть участь безпосередньо у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій — рятувальників, медиків, психологів ДСНС України (Державна служба України з надзвичайних ситуацій є правонаступником Міністерства надзвичайних ситуацій України), що надають екстрену допомогу населенню.

Відомо, що екстрена психологічна допомога спрямована на підтримку особистості постраждалого, його родичів та рятувальників в осередку надзвичайної ситуації, зменшення їх душевних страждань та зниження впливу на них стрес-факторів підвищеної інтенсивності.

Незважаючи на всю важливість і актуальність проблем надання екстреної психологічної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях вони залишаються відносно новими на сьогодні для практичної психології.

Останні вибухи в житлових будинках в Харківській області справили потужний вплив на стан психичного здоров'я людей, які постраждали від них або брали участь у ліквідації їхніх наслідків. Часто такий вплив сяє патогенного рівня і стає причиною формування цілого ряду психічних та поведінкових розладів. Тому, багато людей, так чи інакше причетних до аварії, потребують психологічної допомоги.

Теоретичне та практичне узагальнення досвіду роботи психологів ПТУ ДСНС України дозволяє виявити та розкрити особливості організації та надання екстреної психологічної допомоги постраждлим та родичам загинилих при вибухах житлових будинків в Харківській області: вибуху газу в житловому будинку в с. Куп'янськ-Вузловий (Харківська обл., 10.02.2012 р.), обрушенні будинку на вул. Жовтневої Революції (м. Харків, 8.05.2012 р.), вибуху газу в житловому будинку на вул. Петра Слинька (м. Харків, 4.09.2012 р.), вибуху газу в житловому будинку на пр. Московський (м. Харків, 16.12.2012 р.).

Ці події підтверджують думку про те, що сучасний фахівець-психолог, за якою би ввською спеціальністю він не працював, у будь-який момент може бути поставлений перед необхідністю надання екстреної (невідкладної) психологічної допомоги потерпілим у надзвичайній ситуації.

Під екстреною психологічною допомогою розуміється система короткострокових заходів, спрямованих на надання допомоги одній людині, групі людей або великій кількості потерпілих у результаті кризової або надзвичайної події [1].

Психолог в ситуації екстреної психологічної допомоги стикається з необхідністю дій саме в травматичній ситуації, а не терапії посттравматичних станів. Це – головна відмінність екстреної психологічної допомоги від роботи психолога в межах інших видів психологічної допомоги.

На сьогодні в загальносвітовій психологічній науці сформувався 5 основних векторів допомоги постраждлому населенню в осередку надзвичайної ситуації [5]:

- ✓ допомогти людині відчутти себе знову в безпеці;
- ✓ заспокоїти потерпілого;

✓ допомогти ясно усвідомлювати себе в цих обставинах і ефективно діяти у згоді з ними;

✓ дати відчуття психологічну підтримку;

✓ дати надію в успішному подоланні ситуації.

✓ Виконання завдань в умовах надзвичайної ситуації, незалежно від характеру її руйнівної дії, відбувається при частковій або повній відсутності звичних речей. Тому, психологам ДСНС треба заздалегідь передбачити всі можливі ситуації, які можуть трапитися при виконанні службових обов'язків у зоні лиха та бути готовими до них.

Робота психологів ДСНС організовується в зоні зосередження основних груп потерпілих та включає декілька загальних блоків: (1) організацію роботи при прибутті на місце аварії; (2) власне надання екстреної психологічної допомоги; (3) стабілізацію психоемоційного стану постраждалих або родичів загинилих та (4) участь у жатобних церемоніях і ритуалах.

Надання екстреної психологічної допомоги потерпілим при вибухах житлових будинків в Харківській області організується та проводиться у декілька етапів:

I етап (інформаційний) несе на собі місію профілактики паніки серед потерпілих та надання практичних рекомендацій щодо поведінки людини в надзвичайній ситуації, що сталася.

II етап (створення атмосфери довіри) протікає при розгортанні пошуково-рятувальних робіт. Побутова невпорядкованість, незручності й розгубленість людей повинні бути компенсовані створенням у пункті екстреної психологічної допомоги атмосфери безпеки, підтримки й довіри.

III етап (діагностика актуального психоемоційного стану постраждлогого) здійснюється шляхом візуального спостереження, опитування постраждалих (інтерв'ю), розподілу постраждалих за психічними реакціями на травму, за потребами у певній психологічній допомозі для можливості проведення роботи в групі (тобто проводиться розподіл потерпілих за реакціями на виниклу ситуацію).

IV етап (рекомендаційний) спрямовується на надання рекомендацій за результатами проведеної психологами ДСНС роботи, тим людям, хто потребує подальшої психологічної допомоги (поради звернутися до лікувально-профілактичних закладів та центрів психологічної допомоги за місцем проживання).

Переаховані вище етапи можуть, за необхідністю, мінятися місцями або проводитися паралельно один з одним.

Співбесіда – одне із самих хвилюючих заходів в процесі складання екзамена, бажання самореалізуватися у тому чи іншому виді діяльності. Кожна людина в такій значущій для неї ситуації, ситуації випробування намагаться виглядати якомога краще, здаватися професіоналом і не говорити зайвого у діловому інтерв'ю. Але, нажаль, сказати – не означає вимовити вголос. Часом за нас говорять наше тіло, наші рухи, обличчя, очі. Дослідження свідчать, що перші враження про людину під час спілкування, співбесіди, прийомі на роботу створюються:

- на 7% - від уміння подати себе (зовнішність і манери);
- на 7% - від освіченості та інтелекту;
- на 38% - від тону голосу, інтонацій, тембру;
- на 55% - від мови вашого тіла (поза, рухів, жестів тощо).

Ця інформація дозволяє краще зрозуміти ваш психоемоційний стан, рівень підготовки, ступінь професійної компетентності, рівень мотивації та інші інтрапсихічні особливості. В ході бесіди, в той час як ви відповідаєте на питання, ваші жести – це дуже важливі сигнали для співрозмовника. Деякі характерні жести і положення тіла є носіями тієї інформації, яку в ході розмови, кандидат воліють приховувати, але їх добре знають та уміють інтерпретувати не лише психологи, а й менеджери з персоналу, керівники, організатори [1].

Визначимо поради, які допоможуть правильно підготуватися та провести співбесіду й, найважливіше, досягти бажаного результату.

Поза і жести. Вільні і природні. Сидіти необхідно прямо, вправлено. Не ховайте руки за спину, в кишені або під стіл. Не підтирайте рукою підборіддя. Тримайтеся стримано, не торкайтесь до кінчика носа чи мочки вуха.

Манера говорити. Підвищення гучності голосу, тремтіння голосу може свідчити про роздратування, а зниження гучності – про невпевненість, сумніви та недовіру. Необхідно говорити виразно, з середньою гучністю, чітко вимовляючи слова.

Відповіді на запитання. Вчітьсь правильно відповідати на запитання: не перебивайте, слухайте запитання до кінця; демонструйте інтерес і повагу до співрозмовника. Його точки зору та позиції; перед відповіддю зробіть 1-2 секунду паузу; якщо вам щось не зрозуміло – не соромтесь перепитати, це допоможе вам дати правильну відповідь та вказати своєю зацікавленістю у бесіді. Важливо пам'ятати, що великі паузи свідчать про ваш рівень підготовки та невпевненість у своїх знаннях. Досить часто, намагаючись показати себе

При організації роботи необхідно враховувати той факт, що в зоні ризику потерпілі та їх родичі знаходяться в стані сильної психоемоційної напруги, тож їх реакції на помилки та недоліки в роботі психологів можуть бути вкрай агресивними.

При виконанні своїх обов'язків при вибухах житлових будинків в Харківській області психологу ДСНС *книжорично зборюється*: проявляти бурхливі емоції, особливо сміх; крипикувати в присутності постраждалих своїх колег; приймати їжу (жувати); давати нездійсненні обіцянки; використовувати фрази типу: «Та чого Ви плачете?», надавати неперевірену інформацію [5].

При виконанні своїх обов'язків в умовах вибухів житлових будинків не *рекомендується*: разом збиратися в коло і обговорювати щось на очах у потерпілих; бездумно використовувати слово «безпека»; у момент віпання використовувати розхожі фрази типу: «Добривдень», «Добрий вечір/ранок».

Задля особистої безпеки психологам ДСНС та волонтерам необхідно постійно бачити один одного в будь-якій ситуації.

Таким чином, на основі узагальнення досвіду фахівців служби психологічного забезпечення ГТУ ДСНС України в Харківській області з організації та надання екстреної психологічної допомоги постраждлим при вибухах житлових будинків, ми розглянули алгоритм надання екстреної психологічної допомоги постраждлим внаслідок назвичайної ситуації техногенного характеру, який і пропонуємо використовувати психологам ДСНС.

Література:

1. Екстремальна психологія: підручник / [Євсюков О.П., Куфилєвський А.С., Лебедєв Д.В. й інші]; за заг. ред. проф. О.В. Тімченка – Х.: УПЗУ, 2007. – 502 с.
2. Корольчук, М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Корольчук М.С., Крайнюк В.М. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
3. Кризова психологія.: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, КІП «Міська друкарня», 2010. – 383 с.
4. Кроюкова, М. А. Экстренная психологическая помощь: практическое пособие / Кроюкова М.А., Никитина Т.И., Сергеева Ю.С. – М.: НИЦ ЭНАС, 2003. – 64 с.
5. Лебедєва С.Ю. Особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждлим при аваріях на шахтах Донеччини: [монографія] / С.Ю. Лебедєва, Н.В. Оніщенко, О.В. Тімченко, Д.С. Тітаренко, М.І. Ткач, В.Є. Христенко. – Х.: НУЦЗУ, 2011. – 219 с.